

Gratis geld voor publieke werken

Steeds meer stemmen gaan op voor een gecoördineerde aanpak tussen overheden en centrale bankiers om de economie te stimuleren. In plaats van geld met een helikopter uit te strooien over de consumenten, kan het ook **aan de overheid ter beschikking worden gesteld**. Wat zijn de voor- en nadelen daarvan?

De speurtocht naar nieuwe instrumenten tegen economische stilstand en deflatie gaat door. Het nieuwe geld dat in de wereldeconomie is gestoken door het opkopen van obligaties, is grotendeels blijven hangen in het financiële systeem, bij de banken en op de beurs. Er moet meer terecht komen bij de bevolking, zo is de gedachte. Helikoptergeld (zie *Effect 4*) wordt serieus overwogen. In Nederland zijn er al Kamervragen over gesteld.

Ben Bernanke, voormalig voorzitter van de Federal Reserve, weet daar alles van. Hij heeft het idee van helikoptergeld in het verleden genoemd als mogelijkheid voor Japan om af te rekenen met deflatie. Het leverde hem de bijnaam 'Helikopter Ben' op. Bernanke stelde dat helikoptergeld een waardevol middel kan zijn, vooral bij hoge overheids-schulden. Het gaat natuurlijk niet letterlijk over het uitstrooien van geld, maar over een verruimd fiscaal beleid, waarbij de burgers bijvoorbeeld (eenmalig) geld krij-

gen van de overheid, gefinancierd door de centrale bank.

PUBLIEKE WERKEN

Een andere weg is die van de publieke werken. Daarbij wordt door de overheid op grote schaal geïnvesteerd in en koopt de centrale bank de staatsleningen waarmee de publieke werken worden betaald direct op. Belangrijke voorwaarde is dat de centrale bank de maatregelen niet terugdraait. Zo blijven de opgekochte leningen bij de centrale bank en blijft de geldhoeveelheid permanent vergroot.

Volgens Bernanke beïnvloedt dit de economie via verschillende kanalen. Zo gaat er van de publieke uitgaven een direct effect uit naar de economie, via banen en inkomsten voor bedrijven. Daarnaast zorgt de toename van de geldhoeveelheid tijdelijk voor een

stijgende inflatieverwachting. Dat impliceert een lagere reële rente (nominale rente minus inflatie), welke vervolgens investeringen en uitgaven prikkelt.

Een dergelijk monetair stimuleringsprogramma zorgt, in tegenstelling tot met schulden gefinancierde programma's, niet voor een hogere staatsschuld of extra belastingen in de toekomst. Dat voorkomt dat huishoudens vandaag al gaan anticiperen op de dag waarop de belastingen omhooggaan of voorzichtig worden wegens de gestegen staatsschuld en nu al minder geld uitgeven. Gebeurt dat wel, dan zou een deel van het verruimende effect wegvallen.

ONDERBENUTTING

Het zijn vooral de economen die de vraag in de economie willen aanmoedigen die voorstander zijn van stimulering door overheids-uitgaven. Productiefactoren, zoals arbeid en kapitaal, zijn namelijk beschikbaar, maar worden niet gebruikt. Dat heeft vaak te maken met psychologische factoren,